ANVIOÙ HON LEC'HIOÙ (19)

bod. Sede un termen all, merker identelezh struktur hon bro ivez. Kroget e vo, evit ur wezh, gant e implij evel ger dizalc'h. *Bod* a droer peurliesañ « résidence, lec'h da chom, da vezañ ». Un istor hir ha kemplezh zo mui pe vui gant ar ger avat. A-raok mont pelloc'h eo mat reiñ da c'houût eus pelec'h e teu. An etimologiezh a lak anezhañ en darempred gant an anv-verb *bout* « bezañ » hag a oa *bot* en henvrezhoneg, dre ur wrizienn **butā*. Ar stumm *bezañ*, evel a ouzomp, zo nevesoc'h evit ar stumm *bout*. En kembraeg eo *bod* a vez lâret, ha *bos* en kerneveureg.
Bod, evit *bout*, a gaver en un nebeud geriennoù evel *kendervod* « panaris », *kombod*, pe *hoarvot* hag a oa unan eus stummoù ar verb *c'hoarvezout* en krennvrezhoneg. Ar ger *kombod*, *kamboud* a-wezhioù, zo skouerius rak talvezout a ra, ger ha ger, kement ha « bezañ asambles », gant sterioù all herie evel « un tamm liorzh » zoken. Met sklaeroc'h n'eus ket : bezañ asambles en ur memes lec'h.
Anavezet mat eo an droienn *reiñ bod da unan bennak* « degemer unan bennak en e di » hag a c'hall padout un nozvezh pe meur a vloavezh ! Hengoun an degemer an hini eo. Ar reoù ac'hanomp a oar mont en tu all d'ar mor a oar petra eo lojañ en ur *B & B* (*Bed and Breakfast* « Gwele ha Lein ») : bezañ e c'hallomp adkemer ar memes lizherennoù, *B & B* evit *Bod ha Boued*, anat dimp. Hag e vez graet a-wezhioù.
Ar geriadurioù a zisparti daou c'her : hon *bod* « ti, lec'h da vevañ » hag unan all *bod* « lec'h zo eus ar plant-mañ-plant ». Met an disparti-se zo war ar sterioù un tammig pell, war a seblant, etre an daou. Ivez, an hini kentañ a vefe kentoc'h benel, hag an eil gourel. Diouzh an anvioù familh *ar Vod* (*Le Vot*) hag *ar Bod* (*Le Bot*, kavet dreist-holl en Gwened) e vefe hag an eil hag egile. Ar sterioù bras disheñvel o deus, marteze, sikouret dispartiañ mat an daou jener.
Ma, kemeromp *bod* evel prokliteg. Skouerioù anavezet mat hon eus an daou. Lakomp ar ster kentañ : kostez Menez-Are zo, ent ofisiel, *Botmeur* aet da *Boneur* en brezhoneg, tremenet dre *Bodveur*, evel just., met ar stummoù etre a vank dimp…
A-blasoù zo emdroadurioù un tammig disheñvel, met ur reolenn zo bepred : *bod* + ur vogalenn a chom *bod*, evel *Bodiliz* da skouer, parrouz en Leon. Met alies e ranker sellet a dost ouzh pep anv, rak diaes eo tennañ kentel da vat. Kemeromp *Bolazeg* hag a oa *Botglazec* en 1448 : tremenet eo dre *Bodc'hlazeg* (benel neuze) ha goude dre *Bodlazec* hag erfin *Bolazeg* gant an *-d* steuziet, tre evel ar *Boc'harzh*-où niverus zo er vro (diwar *bod* + *garzh*). Met un displegañ all a c'haller kaout ivez : *bod* proklitek zo aet en un doare asur da *boz* (distagañ *bodh*), evel en *Bonevel* en Prizieg hag a oa *Boznevel* en 1459 ha *Botnumel* en 869 (hervez Kartular Redon), unan eus lec'hioù chom Nevenoù (merket e vo ar memes gwrizienn *nom(en)* pe *num(en)* boutin d'an anv-lec'h ha da anv rener kentañ Breizh, ha se n'eo ket dre zegouezh, anat), pe c'hoazh *Boloi* en Planiel a oa *Botloi* en 1163, *Bozloy* en 1389 ha *Bozloi* en 1557 a-raok dont da *Boloi* herie (hag aze eo sklaer an distagadur, ha n'eo ket **Bolloi*…). Amañ *loi* zo diwar **louui* « gouloù ». Gwezhall e oa brasoc'h parrouz Planiel hag a dape betek ar Roc'h-Derien zo just en kichen un *Insula Loi* (zo war barrouz Purid), da lâret eo ar respont d'ar *Boloi*, daou c'houloù da verkañ ar memes tiriad. Moarvat emañ *Boskazoù* er memes degouezh (*Bothcazou* en 1461), met da studiañ eo. Anvioù all a rank bezañ gwiriet evel *Boscornou* en Lomelar hag en Gwineventer, pe *Bossavarn* en Ploveilh ha Plonevez-ar-Faou, pe *Bossulan* (brudet !) en Pont-Aven : e c'hallje un *dh* kozh chomet ha distaget *s* dindan un efed sandhi ? Digor e chom an diviz !
Met pan vez anvioù tud evel eil elfenn e vez kavet ivez ar sandhi-se en un doare sklaer evel en *Botivi* (a oa *Botivy* en 1640) en Dirinonn : *Bod* + *Divi*, anv mab *Nonn* just a-walc'h.
A-blasoù ivez hon eus fenomenoù yezh disheñvel un tamm, evel an anv-lec'h *Bondon* (*Le Bondon*, lec'h 'oa seurezed gwezhall) en kêr Wened, diwar *bod* + an dibenn *-on*. An distagadur a ro */bo:n/* dre ma ne zistager ket an *d* etre div vogalenn er c'hornad-se (evel-se *Aradon* a deu *Arawon* en distagadur, pe *Baden* a deu *Ba'en*, *mat eo* a zistager *mâ'e* du-hont), pe en fin an anvioù memes (evel *Prad* distaget /pra:/), un tammig evel ma c'hoarvez gant ar *v* er plasoù er-maez eus Leon, peurliesañ (distagañ *Pont-A'en* evit *Pont-Aven*, *Plou'agor* evit *Plouvagor*, hag a-wezhioù an daou evel en *Pluvergad* a glever *Plerga*, *Plu'ergad*, etc, hervez ma vêr tost pe pell diouzh kreiz ar barrouz).
Bod en deus roet *bodenn* ivez, gant ur ster heñvel : sellit *Bodenn Pridiry* en 1540 en Erge-Vras, nemet e vefe *Bod en Pridiri* ? Diouzh ar stummoù nevesoc'h eo kentoc'h *bodenn* avat. Ur *Boden en Millour* en 1503 a oa er Forest-Fouenant.

Hag hon termen *bod* a c'hall bezañ enklitek, ha sed aze ur skouer vrav a gav din : *Hañvod* en Plañvour, en kichen an Oriant. Savet eo war *hañv* + *bod* gant ar blotadur etreze war ar marc'had, dres evel an anv *Hafod* (*haf* + *bod*) en Kembre, un anv boutin-tre du-hont. Sklaer eo an dalvoudegezh, « al lec'h da chom en hañv ». Ne gav ket din zo eus anvioù a-seurt gant **Gouañvod*… nemet un *Toull-ar-Gouañv* a vefe, evel en Rostrenn… Met kement-mañ zo un danevelliñ all… Un anv-lec'h breur d'an *Hañvod* eo *Hañveg*, ur barrouz brudet, honnezh. A oa *Plebs Hamuc* en tro 1050, hervez Kartular Landevenneg. Nemet eo disheñvel implij *bod* diouzh hini *-eg*, evel gouvezet mat gant pep hini ac'hanomp. Soñjomp ivez en anv ur barrouz all savet war *hañveg* met enklitek en taol-mañ : *Kroeshañveg* (*kroaz* chomet distaget *kroez* eno + *hañveg*, alese an *-s-*). *Hañveg* a gaver en un toullad anvioù all ivez, met n'int ket parrouzioù.
Evit klozañ daou anv plijus ha marteze o tegas fent : anv kozh unan eus ospitalioù an Oriant a oa *Bodiliav* (*Bodelio*) ha pan ouvezer e talvez ar *Bodiliav* ar merk evit diskouez zo un ostaleri e komprenfet en deus an istor c'hoariet gant fent ar vrezhonegerien ! Ha n'eo ket al lec'hioù o tougen an anv-se hag a vank er vro…
Hag evit echuiñ, en 1540 e oa ur *Botdeffry* en Trelevenez : *bod* + *devri* eta, ha ma n'eo ket un anv kaer, lârit din !

Herve Bihan

Levrlennadur
[a vo roet en dibenn al lodenn diwezhañ]